

J. Š. Čučová

SLOVENSKÁ ASOCIÁCIA KNIŽNÍC
Bulletin

Ročník 3

Číslo 4

Bratislava 1995

OBSAH

Oľga KALISKÁ: Aký zákon potrebujeme... /3

ČLÁNKY - ŠTÚDIE

Milan GONDA: Problémy a ciele verejného knihovníctva na Slovensku /4

Lubica SEGEŠOVÁ: Štatistika o technických knižniciach a informačných
strediskách v SR /6

Zuzana VÁVROVÁ: Vyržali stovky rokov, vyržia ešte...? /9

INFORMÁCIE

- ms -: Seminár o aplikácii zahraničných skúseností v slovenských a českých
knižniciach /11

Návrh záverov zo seminára AZaS /11

Ján KURÁK - Vlasta CIKATRICISOVÁ: Jubilejná konferencia IATUL /14

Helena VELASOVÁ - Augusta LOVÁSOVÁ: 85. zasadanie nemeckých knihovníkov
v Göttingene /18

Lubica HALUŠICOVÁ: Distribúcia publikácií EUR-OP Luxemburg na Slovensku /22

EBLIDA informuje /23

PROFILY

Jozef HAJDUŠEK: Životné jubileum PhDr. Emila Vontorčíka, riaditeľa Univerzitnej
knižnice v Bratislave /31

Slovenská asociácia knižníc

Bulletin 4/95

VYDAVATEL

Slovenská asociácia knižníc

Sekretariát (prechodne):

Nám. slobody 19, 812 23 Bratislava

PRESEDA SAK

Ján Kurák

HLAVNÝ REDAKTOR

Jozef Hajdušek

REDAKČNÁ RADA

Ľudmila Čelková, Marta Čomajová, Oľga Kaliská, Darina Krausová,

Eva Kundrátová, Mária Mlynáriková, Anastázia Zajacová

MIESTO A ROK VYDANIA

Bratislava 1995

NÁKLAD

120 výtlačkov

TLAČ

SÍTK - Centrum VTI SR Bratislava

VYDÁVA SA PRE INTERNÚ POTREBU SAK PÄŤKRÁT ROČNE

Aký zákon potrebujeme...?

...taký, ktorý by deklaroval postavenie Slovenskej národnej knižnice vo funkcii štátnej knižnice Slovenskej republiky so všetkými s tým súvisiacimi právami, povinnosťami a zodpovednosťou za odborné zastrešenie národného knižnično-informačného systému.

Základná filozofia knižničného zákona musí vychádzať zo skutočnosti existencie vlastnej štátnosti suverénnej Slovenskej republiky a od toho sa odvíjajúcej povinnosti demokratického štátu zabezpečovať všeobecne dostupný systém odborných informačných služieb pre všetkých občanov štátu.

Relatívne dobre rozvinutá a funkčná doterajšia sústava knižníc potrebuje pre svoj ďalší rozvoj definovanie úrovne služieb a funkcií štátnych vedeckých a verejných knižníc, ktoré tvoria základné prvky národného knižnično-informačného systému.

Národný knižnično-informačný systém musí zabezpečovať aj plošné pokrytie jednotlivých regiónov Slovenska zodpovedajúcimi typmi odborných knižníc, vybavených stanovenou štandardnou úrovňou výpočtovej (komunikačnej) techniky. Rozvojové stratégie regiónov by mali byť založené na uchovaní duchovného bohatstva, na rozvoji vzdelanosti, kultúry, medziregionálnej a medzinárodnej komunikácie - a tu majú nezastupiteľné miesto práve knižnice.

Pre razantnejší a sebavedomejší vstup knižníc do spoločenského rozvoja je potrebná zákonom garantovaná podpora a zodpovednosť štátu za zabezpečovanie verejného záujmu v oblasti všeobecnej dostupnosti dokumentov prostredníctvom knižníc.

Zákon by mal stanoviť minimálny povinný rozsah odborných služieb na jednotlivých úrovniach národného knižnično-informačného systému, určiť garanta ekonomických záruk pre rozvoj knižníc a kontrolný mechanizmus, ktorý by dohliadal na plnenie zákonom stanovených verejných informačných funkcií knižníc.

Pôsobenie zákona v tejto oblasti by malo mať systémový charakter, odstránením rezortných bariér by malo riešiť integráciu knižničného systému do štátnej politiky v oblasti vedy, vzdelávania, kultúry, ale najmä informatizácie.

Národný knižničný systém ako systém prierezových verejných služieb by mal mať zákonom stanovené zodpovedajúce postavenie v rámci štátneho informačného systému Slovenskej republiky.

Mgr. Oľga Kaliská
riad. ŠVK Banská Bystrica

Problémy a ciele verejného knihovníctva na Slovensku

PhDr. Milan Gonda

Koordináčné centrum knižníc SNK Martin

Transformácia slovenského verejného knihovníctva prebieha nepretržite od roku 1990. Po určitom ustálení v rokoch 1993-1994 sa pravdepodobne znovu dá transformačný proces do pohybu a prinesie závažné zmeny, ktoré môžu značne ovplyvniť fungovanie systému verejných knižníc. Doterajší transformačný pohyb sa podarilo dobre zachytiť Koordináčnemu centru knižníc SNK, ktoré sídlilo v Bratislave. Zhodou okolností krátko pred tým, ako došlo k akcelerácii transformácie, nastali závažné zmeny v činnosti KCK preložením jeho pracoviska z Bratislavy do Martina, čím došlo k určitému narušeniu kontinuity. Navyše nastali zmeny aj vo výkonnej zložke pre činnosť knižníc na Ministerstve kultúry SR.

Okresné knižnice, ktoré sú osou systému verejných knižníc, hodnotia svoj vývoj v rokoch 1990-1994 vcelku pozitívne. Aj napriek finančným a materiálnym ťažkostiam možno hovoriť o kvalitatívnom raste. OK museli znížiť stavy svojich pracovníkov, je menej finančných prostriedkov na nákup literatúry, obmedzili sa prostriedky na prevádzku. Knižnice však udržali štandard svojich služieb, čitateľov začalo pribúdať a riešenie problémov, spoliehajúc sa predovšetkým na vlastné sily, urobilo z knižníc silné individuality v rámci svojho regiónu - ich autorita sa posilnila. Tento vnútorný potenciál je dobrým východiskom pre ďalšie upevnenie pozície OK a ich rozvoj.

Do úplne novej situácie sa dostali mestské knižnice. Rozpadom JSK sa zrazu ocitli odkázané iba na seba, väzby s OK sa stali voľnejšie. MsK, ktoré boli integrované do mestských kultúrnych stredísk, nepocítili bezprostredne novú situáciu a ich postavenie sa veľmi nezmenilo. Niektoré väčšie knižnice sa dobre zorientovali a za podpory svojich zriaďovateľov - mestských úradov - rozvinuli svoje služby a posilnili svoje postavenie v meste. Nastalo u nich sebauvedomenie, ktoré vyústilo v minulom roku do založenie Klubu mestských knižníc. Nebolo by dobré z MsK robiť zvláštnu kategóriu knižníc, ale aspoň v tomto "prechodnom období" by bolo dobré im venovať osobitnú pozornosť.

Zmena spoločensko-politických pomerov najviac postihla miestne ľudové knižnice, nad ktorými sa dovtedy rozprestierali ochranné krídla okresných knižníc. Mnoho knižníc zaniklo, z mnohých profesionalizovaných sa stali neprofesionalizované, prostriedky na nákup literatúry klesli na minimum. Symbolické je aj to, že týmto knižniciam neostalo ani jednoznačné pomenovanie a tento problém ostáva otvorený.

Bratislavské knižnice ako celok sa dostali pod zriadenie samosprávnych orgánov. Predznamenávajú pravdepodobný vývoj verejných knižníc na Slovensku, pretože podľa nášho názoru postupne asi všetky verejné knižnice prejdú pod samosprávne orgány. Podľa doterajších výsledkov sa ukazuje táto cesta prijateľná.

Bývalá sieť ľudových knižníc prežila aj napriek pokusom o "novátorstvo" a môže vytvoriť základ systému (či podsystému) verejných knižníc. Pociť spolupatričnosti morálne

pomohol knižniciam prekročiť prah novej doby. Šťastným počínom bolo ponechanie funkcií krajských knižníc tým knižniciam, ktoré ich predtým vykonávali. Akcieschopnosť okresných knižníc združených podľa bývalých krajov sa ukázala hlavne v posledných mesiacoch. Katastrofálny dopad transformácie na MLK zmiernili okresné knižnice. Hoci možnosti zmenou systému riadenia MLK sú obmedzené a možnosti metodického pôsobenia OK na MLK sú malé, vzťahy neboli prerušené a OK pomáhajú MLK udržať aspoň niečo z bývalého štandardu, napr. centralizovaným doplňovaním a pod.

Za aktuálne ciele slovenského verejného knihovníctva považujeme:

- zabezpečiť dobré fungovanie systému verejných knižníc,
- výsledky experimentu so zaradením okresnej knižnice do regionálneho kultúrneho centra objektívne vyhodnotiť a prijať príslušné opatrenia,
- pokračovať v automatizácii knižničných procesov,
- hľadať optimálne vzťahy medzi štátnou správou a samosprávou na jednej strane a knižnicami na druhej strane,
- participovanie na príprave legislatívnych dokumentov súvisiacich s činnosťou knižníc,
- posilňovanie pozície knižníc vo svojom prostredí (public relations),
- koordinácia a kooperácia s inými knižnicami v regióne,
- posilnenie postavenia mestských knižníc,
- prehodnotiť situáciu miestnych ľudových knižníc - obecných knižníc a vytvoriť priaznivé podmienky pre stabilizáciu ich činnosti,
- rozvíjať projekt bibliobusov ako jednu z doplnkových foriem knižničnej obsluhy vidieckeho obyvateľstva.

Formulovanie cieľa "udržať dobrú úroveň fungovania systému" je dosť všeobecné, ale zároveň aj jednoznačné. Jeho naplnenie znamená kvalitné knižničné služby.

K experimentu s RKC sa pristúpilo aj napriek protestom okresných knižníc. Riešenie RKC bolo nakoniec prijaté ako kompromis. Knižnice mali doteraz s integráciou nie najlepšie skúsenosti, preto ich skepsa je pochopiteľná. Samozrejme, ak experiment priniesie objektívne pozitívne výsledky, budú rozpracované aj na podmienky ostatných knižníc.

Automatizácia knižničných procesov na Slovensku značne pokročila. Otvorenou otázkou ostáva nesúrodosť pri používaní knižničných softverov. Povzbudivé sú vyhliadky, že okresné knižnice získajú prostriedky na vybavenie počítačmi. Aktuálnym sa stáva aj postupné zapájanie našich knižníc do medzinárodných informačných sietí - samozrejme, že na začiatku pôjde len o niekoľko knižníc.

Dobré vzťahy so štátnou správou a samosprávou budú vždy základom dobrého fungovania knižníc. Preto tento cieľ je zároveň aj trvalou úlohou. Knižnice sa pomaly pripravujú na komplex úloh, ktoré vzniknú v súvislosti s novým územným usporiadaním.

V súčasnosti je otvorená otázka nových legislatívnych dokumentov: knižničný zákon, zákon o povinnom výtlaku atď.

Verejné knižnice si musia predovšetkým obhájiť pozíciu vo svojom prostredí. Rozvíjanie techník public relations sa stáva strategickou otázkou. Týmto problémom musí byť venovaný dostatočný priestor vo vzdelávaní, publikačnej činnosti a pod.

Koordinácia a kooperácia je vlastne princípom, na ktorom má stáť knižničný systém - tak to požaduje aj pripravovaný knižničný zákon. Verejné knižnice boli tomuto princípu vždy prístupné.

Mestské knižnice by sa mali viac priblížiť k okresným knižniciam, napr. participovaním na regionálnej bibliografii, poskytovaním občianskych informácií. Zatiaľ však väčšina mestských knižníc sa borí so základnými prevádzkovými problémami. Je sympatické, že mestské knižnice prejavili snahu riešiť svoje problémy za príspevnia iných organizácií a orgánov (ZMOS, SSK).

Systém verejných knižníc najviac utrpel pri obecných knižniciach. Otázkou je, či všetky MLK mali svoje opodstatnenie. Tento problém by si vyžadoval hlbšiu analýzu. Jedným z riešení by mohla byť obsluha vidieckeho obyvateľstva (a nielen jeho) bibliobusmi. Nedávno skončený experiment v okrese Svidník priniesol slubné výsledky. Žiaľ, ďalší rozvoj prevádzky bibliobusov naráža na finančné problémy.

Uvedené ciele považujeme len za prehľad tých najaktuálnejších čiastkových cieľov z hľadiska Koordinačného centra knižníc SNK. Hlavným cieľom verejných knižníc ostávajú kvalitné knižničné služby a spokojný čitateľ.

Štatistika o technických knižniciach a informačných stre- diskách v SR

PhDr. Ľubica Segešová

Slovenská technická knižnica - Centrum VTI SR Bratislava

Štatistika vôbec, a v rámci nej aj knižničná štatistika, odráža a dokumentuje stav vývoja spoločnosti a jej čiastkových systémov. Ich výsledky zaujímajú odborníkov štatistických orgánov, knižníc, ale aj riadiacich pracovníkov. Slúžia na poznávanie vývojových tendencií a zákonitostí.

Slovenská technická knižnica - Centrum VTI SR (ďalej len SITK) od svojho vzniku každoročne spracúva vnútroknižničnú štatistiku a predkladá ju nadriadeným orgánom. Začiatkom roka 1989 na základe mnohých podnetov spracovala po prvýkrát súčasne aj analýzu stavu, problémov, činnosti a perspektív rozvoja siete technických knižníc na Slovensku. Získané poznatky boli také významné, že priamo viedla SITK v apríli 1989 k vytvoreniu metodického odboru. Pre potreby štatistického sledovania a vyhodnocovania bolo v tom čase z množiny našej technickej základne vybraných 336 technických knižníc a informačných stredísk (ďalej len TK/IS) najvýznamnejších podnikov a organizácií, korešpondujúcich s odborným profilom SITK. V súlade s vtedajším štruktúrovaním siete podľa dosiaľ platnej, ale dnes už neaplikovateľnej vyhlášky SK VTIR č. 21/85 Zb. o sústave VTEI, z nich boli 3 odvetvové, 7 riadiacich, 80 odborových a 246 ZIS.

Koncom osemdesiatych rokov fungovalo v SSR 11 špecializovaných sietí knižníc. Pravidelné ročné štatistické výkazníctvo však bolo zavedené iba v 6 špecializovaných

sieťach. Na prahu 90. rokov, keď sa u nás začal vytvárať kvalitatívne nový spoločenský systém, v ktorom sa predošlé atribúty (akými boli pre bývalé spoločenské usporiadanie plánovanie, hierarchické usporiadanie, vzájomná prepojenosť, koordinácia, metodické usmerňovanie) začali javiť ako príťaž a obmedzovanie, začala SITK naplňovať svoju metodickú funkciu pre sieť TK/IS v SR. Stala sa tak siedmou ústrednou knižnicou na Slovensku, ktorá poskytuje svoje pravidelné ročné štatistické výkazy najvyšším štatistickým i knižničným inštitúciám v SR. Už šiesty rok zasiela SITK sumáre ročných štatistických výkazov za bývalú sieť TK/IS v SR Štatistickému úradu SR a Matici slovenskej - SNK. Štatistické zisťovanie sa vykonáva na základe Zákona SNR o štátnej štatistike č. 322/1992 Zb. a naň nadväzujúcich opatrení Štatistického úradu SR. Uskutočňuje sa aj s prihliadnutím na potreby Matice slovenskej ako ústrednej národnej knižnice. Okrem toho plní metodické oddelenie SITK aj svoju tretiu úlohu - poskytuje vyhodnotené štatistické údaje vedeniu SITK a prostredníctvom periodika Spravodajca SITK aj jednotlivým článkom siete samotnej.

Napriek tomu, že skladba i počet vykazujúcich knižníc sa z roka na rok mení, čo neumožňuje urobiť dôsledné medziročné porovnania, možno konštatovať, že narastá počet knižníc, ktoré si zvykli na pravidelné hodnotenie svojej činnosti a odovzdávanie štatistického odpočtu. Z neho môžeme, po zosumarizovaní číselných údajov, vyvodiť závery o istých vývojových trendoch. Napríklad oproti východiskovému roku zaznamenávame čoraz skromnejšie ročné prírastky knižničných fondov, čo je dané najmä niekoľkonásobne vyššími cenami obstarávaných dokumentov. Úbytky knižničných fondov predstavujú dvojnásobok prírastkov. Znamená to, že pokračujúca aktualizácia či reprofiliácia ochudobňuje fondy našich TK/IS. Zároveň nie je dostatok finančných prostriedkov na nákup nových, čo sa odráža v nedostatočnom nákupe knižných dokumentov a v presune dôrazu na ostatné dokumenty, tvorené najmä špeciálnou literatúrou (zväčša len výberovo sa dopĺňujú najdôležitejšie normy, patenty a pod.). Zvýšená pozornosť sa venuje sledovaniu vývoja právneho stavu v Zbierke zákonov. Klesá aj počet odoberaných titulov periodík a rovnako aj počet odoberaných exemplárov jednotlivých titulov. Objednávky sa obmedzujú na najprofilovnejšie tituly periodík, pričom stúpa preskripcia zahraničných titulov v očakávaní aktuálnejších informácií. Za danej situácie narastá význam MVS, tá je však často pre knižnice finančne neúnosná. Informačné pracoviská prosperujúcich podnikov sa usilujú o automatizáciu svojich knižničných postupov, čo im umožňuje zvýšiť objem spracovaných informácií a rýchlosť i variabilnosť ich sprístupnenia formou informácií o prírastkoch, rešeršii, rozborov a pod. Zároveň rozširujú a modernizujú aj svoje ďalšie technické vybavenie. Do povedomia vedení podnikov a osadenstiev sa snažia dostať aj vydávaním periodík o činnosti, službách a prírastkoch knižnice. Väčšia časť zo sledovaných knižníc však nemá dostatok finančných prostriedkov ani na nákup nových dokumentov, preto sa nemôže dobre zapísať do povedomia pracovníkov podniku. Stávajú sa viac-menej konzervačnými inštitúciami, ktoré opúšťajú kvalifikovaní knižnično-informační pracovníci, a pokiaľ sa knižnica celkom nezruší, je neraz spravovaná nekvalifikovanou pracovnou silou, ktorá prácu v knižnici vykonáva najčastejšie ako vedľajšiu činnosť v rámci svojej kumulovanej pracovnej náplne. Prieskumy potvrdzujú, že výpožičný čas v TK/IS sa postupne skraca. Vysokoškolsky vzdelaných nahrádzajú pracovníci nižšej vzdelanostnej úrovne, čo je zároveň začiatok zníženia kvality a redukovania knižničných činností a

smereje k umŕtvovaniu práce knižnice. Niekedy býva knižnica presunutá do skladových priestorov, alebo - v lepšom prípade - pričlenená k archívu.

Za šesť rokov nášho štatistického zisťovania nám zrušenie technickej knižnice alebo informačného pracoviska bolo oznámené v 64 prípadoch. Tým sa naša pôvodná vzorka - 336 TK/IP - zmenšila takmer o jednu pätinu.

Koncom 80. rokov boli hierarchicky usporiadané strediská VTEI pomerne dobre finančne i personálne zabezpečenými samostatnými útvarmi garantujúcimi vertikálny tok informácií v rámci národného hospodárstva. Niekdajšia hierarchická previazanosť TK/IS už nejestvuje. V súčasnosti sú TK/IS súčasťou rôznych väčších útvarov v podnikoch a organizáciách - divízií technického rozvoja, VTI a VZN, oddelení technológie, normalizácie, referátov prekladateľskej, knižničnej a informačnej služby, oddelení technicko-ekonomických informácií, obchodno-informačných oddelení a služieb (ako informačný servis), dokumentačných stredísk, stredísk odborných služieb a pod., alebo sú zlúčené s archívom. Sú horizontálne neprepojenými jednotkami s obmedzenými informačnými fondmi, čo ich núti hľadať nové väzby. Mnohé z nich prišli rozpadom ČSFR o spoločne budované bázzy dát a svojich prirodzených partnerov - dnes už zahraničných. Vstup zahraničného kapitálu prináša do našej výrobnjej sféry časté zmeny výrobných programov a technológií spojené mnohokrát s odmietnutím doterajších výsledkov nášho výskumu a vývoja. Ich informačná dokumentácia je často určená na likvidáciu. Za takejto situácie stále pokračuje rozpad, vnútorný rozklad a početné oslabovanie bývalej sústavy VTEI. Rezíduá niekdajších dobre fungujúcich informačných stredísk všetkých stupňov bez dostatočného finančného zabezpečenia dnes v prevažnej väčšine iba živorí. Ich informačné fondy za daných podmienok strácajú svoju hodnotu. Znižuje sa aj úroveň práce s nimi v celom reťazci knižnično-informačných činností - od výberu informačných zdrojov cez ich spracovanie, evidenciu, odborné sprístupňovanie a uchovávanie. To všetko vidno zo štatistických výkazov.

Možno by nám niekto mohol vytknúť, že štatisticky dokumentujeme dožívajúcu informačnú sústavu. My však chceme poznať veci vo vývoji. Čosi dožíva, ale nové sa zároveň rodí. V podmienkach kapitalizmu to už určite nebude pravidelná, všetko pokrývajúca informačná sústava, ale skôr vnútropodnikové manažérske informačné systémy najprosperujúcejších, výrobnje žiadaných a relatívne bohatých podnikov, ktoré budú kooperovať len podľa svojich najvlavnejších potrieb. Možno, že po čase, v rámci týchto žiadaných a prosperujúcich výrobných odvetví, vzniknú nové odvetvové informačné systémy.

Aj keď sa zásadné premeny v našej spoločnosti uskutočňujú veľmi rýchlo, na celkovú zmenu, usystemizovanie a zažitie týchto zmien budeme musieť ešte dlho čakať. Súčasťou systemizácie a uvedomovania si zmien je opäť aj globálna a v rámci nej aj knižničná štatistika. Sme radi, že výsledky našej práce sú každoročne včleňované do Štatistickej ročenky SR, ktorá vychádza od roku 1991. Prvé oficiálne vydanie Štatistickej ročenky Slovenskej republiky 1994 pripravil na vydanie Štatistický úrad SR spolu s vydavateľstvom Veda v máji 1995 v slovensko-anglickej verzii. Obsahuje štatistické údaje za rok 1993, ktorý bol prvým rokom samostatnej Slovenskej republiky, a okrem nich historickú analýzu Slovenska za roky 1960-1993. Bohatý štatistický materiál je rozdelený do 10 hláv. Knižnice sa ocitli v hlave VI., v kapitole Kultúra a náboženstvo.

Odtiaľ sú údaje o nich preberané a zverejňované v Štatistickej ročenke UNESCO (Statistical yearbook UNESCO).

V každom prípade treba, aby výsledky našich každoročných štatistických prieskumov viac využila aj MS - Slovenská národná knižnica v rámci svojho metodického pôsobenia v národnom knižničnom systéme.

Vydržali stovky rokov, vydržia ešte...?

Mgr. Zuzana Vávrová

Oddelenie historických fondov, ŠVK Košice

Historické knižné fondy sú trvalou súčasťou kultúrneho dedičstva každého národa. Súdiac podľa prístupu k riešeniu problémov súvisiacich so starými tlačami, zrejme si ešte plne neuvedomujeme hodnotu tohto dedičstva.

Komplexnejší pohľad a systematickejší prístup k týmto závažným otázkam sa prejavil v sformulovaní rezortnej úlohy Výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a novelizáciou Programu slovenskej národnej retrospektívnej bibliografie v 80. rokoch. Keď sa Štátna vedecká knižnica v Košiciach zapojila v rámci výskumu do pasportizačného programu historických fondov (pod gesciou a metodikou Slovenskej národnej knižnice MS), historický knižný fond, ktorého sa výskum týkal, predstavoval uzavretý celok fondu historickej knižnice bývalej Právnickej akadémie v Košiciach (66 520 zv.) a fond starých tlačí získaných darom, kúpou a pod. (21 000 zv.).

Uvedomujúc si závažnosť a rozsah nastoleného programu ochrany a spracovávania historického knižného fondu, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, ktorá sa prihlásila a rozhodla sa podporovať tento program aj za sťažených personálnych podmienok, vyčlenila spočiatku jedného pracovníka na prácu s týmto fondom. Po pasportizácii sa knižnica k náročnému spracovateľskému programu svojím podielom pripojila na čiastkovej výskumnej úlohe - Tlačie 16. stor. na Slovensku - spracovávaním tlačí 16. stor. z knižničného historického fondu. Po dočasnom prerušení prác na tejto úlohe výstup z košického fondu bude pripravený do tlače roku 1996. Personálne rozšírenie úseku starých tlačí v Oddelení bibliografie koncom roka 1991 nám umožnilo zapojiť sa do spracovávania slovacikálnych tlačí 18. a 19. stor. z historického fondu knižnice, tu už v počítačovej forme (v ISIS-e).

Šírka problematiky, rozsah úloh, rozsah fondu, špecifická forma prístupu a spracovania fondu starých tlačí viedli v intenciách Koncepcie činnosti s fondom starých tlačí v ŠVK Košice k rozhodnutiu vytvoriť samostatný organizačný celok knižnice - Oddelenie historických fondov. Problém ďalšieho kvalifikovaného personálneho zabezpečenia sme riešili získaním diplomantky zo štúdia archívnictva s témou z nášho fondu starých tlačí, ktorá potom následne pracovne posilnila úsek historických fondov.

Koncepcný zámer samostatného organizačného celku sa začal naplňovať realizáciou projektu Študijnej knižnice košických tlačí (ďalej ŠKKT) v zrenovovanej historickej budove na Ulici pri Miklušovej väznici č. 1, ktorej slávnostné otvorenie bolo 5. mája 1995. Je

súčasťou Oddelenia historických fondov, ktoré tu má aj svoje pracovisko. V študovni ŠKKT je sústredená košická knihtačiarenská produkcia do roku 1900/1918, ktorej jadro tvoria knižný a časopisecký fond nachádzajúci sa v knižných zbierkach ŠVK Košice, výber knižných publikácií obsahovo sa dotýkajúcich histórie Košíc do roku 1918 (s perspektívou postupného rozšírenia časového horizontu). Informácie o tomto fonde sa spracovávajú v lístkovej katalógovej i dátábázovej forme.

Zároveň sa mapujú a zhromažďujú informácie o existencii ďalších možných titulov, o vydaniach košických tlačí, ich výskyte na našom území i mimo neho, o mieste ich uloženia, zároveň so signatúrami kníh inštitúcie, v ktorej sa nachádzajú.

V budove ŠKKT je aj expozičná miestnosť, v ktorej sú inštalované materiály k dejinám košickej knihtače. Záujem o expozíciu, obsahovo doplnenú tlačeným sprievodcom, prejavujú aj školy, ktoré vedú svojich žiakov k poznávaniu kultúrnej histórie mesta Košíc.

Do skladových priestorov ŠKKT sa postupne zahrnie fond starých tlačí (21 000 zv.) z darov a nákupov z predchádzajúcich rokov, ktorý bol zaradený do bežného fondu. Tým sa tento fond starých tlačí dostane do jedného celku a do relatívne vhodnejších priestorov. Pri spracovávaní sa dostávame do priameho kontaktu s jednotlivými exemplármi starých tlačí. Tu sa nám vynára akútny problém ochrany fyzického stavu starých tlačí, ktorý nie je cudzí žiadnej inštitúcii vlastniacej takého fondu. Uvedomujúc si jeho fyzický stav, prešiel koncom minulého roka ochrannou očišťou (zaplyňovaním). Nakoľko a dokedy sa pozastavilo fyzické narušovanie fondu? To je otázne. Získaním priestorov v budove bývalej väznice na Príbinovej ulici sa vyrieši aj časť problémov s fondom starých tlačí, ich presťahovaním v priebehu roka 1996 do vyhovujúcejších priestorov.

Listujúc a čítajúc starú knihu, ktorá sa prihovára duchom času, je povznášajúce, ale vidiac pleseň, prach, živočíchy a všetko, čo dokáže urobiť vlhko s knihou, je deprimujúce i burcujúce. Pri veľkosti fondu, ktorý máme, a jeho fyzickom stave pociťujeme priam bytostne potrebu konzervátorského a reštaurátorského pracoviska. Chýba základné odborné ošetrovanie fondu, chýba plná odborná ochrana, a nie to prevencia fondu. Kvalitné odborné pracovisko v SNK-MS Martin kapacitne nestačí pokryť ochranu fondu starých tlačí na Slovensku v stave, v akom sa fondy nachádzajú. Nevýrieši to ani už niekoľko rokov plánované veľkokapacitné reštaurátorské a konzervátorské pracovisko SNK-MS Martin. Po návštevách a konzultácii na kvalitných odborných pracoviskách - SNK-MS Martin i Országos Széchényi Könyvtár v Budapešti - sme spracovali projekt základného vybavenia konzervátorského a reštaurátorského pracoviska, ktoré by postupne mohlo slúžiť celému regiónu. Uvedomujeme si a vidíme, že možnou cestou realizácie je oslovovanie sponzorov, nadácií. Krôčik po krôčiku podľa našich možností sa usilujeme dospieť vždy k niečomu, čo ochráni tieto hodnoty. Nebude však už neskoro?

Staré tlače sú kultúrnym bohatstvom národa. Kedy nadíde ten čas, keď sa aj u nás budeme k nim stavať kultúrne? Všimnú si kompetentní, všimnú si sponzori kultúrneho národa, že je tu niečo, čo volá SOS? Lebo keď sa niečo zničí a odíde do nenávratna, národ bude opäť o niečo chudobnejší!

Seminár o aplikácii zahraničných skúseností v slovenských a českých knižniciach

V dňoch 19. a 20. júna 1995 sa v Bratislave uskutočnil seminár s názvom Aplikácia zahraničných skúseností v slovenských a českých knižniciach. Tento seminár zorganizovala katedra knihovníctva a vedeckých informácií FF UK spolu s Nadáciou Open Society Fund. Odbornou garantkou celej tejto zaujímavej a úspešnej akcie bola PhDr. Jela Steinerová, CSc.

Program seminára bol bohatý a bol zorganizovaný ako pracovné stretnutie, na ktorom sa aktívne zúčastnili všetci prítomní. Jeho cieľom bolo sprístupniť širšej knihovníckej verejnosti informácie a poznatky, ktoré získali slovenskí a českí knihovníci na zahraničných sluzobných cestách a sťahoch.

Z tohto stretnutia vyplynul aj Návrh záverov, s ktorými by sme vás radi oboznámili.

(-ms-)

Návrh záverov zo seminára Aplikácia zahraničných skúseností v slovenských a českých knižniciach (AZaS)

Kultúrnosť a vyspelosť národa sa prejavuje aj v jeho vzťahu ku knižniciam. Úloha knižnic v informačnej spoločnosti komplexne využívajúcej informačné technológie aj naďalej ostáva v sprostredkovaní informácií, navigácii ku konkrétnym informačným zdrojom, v organizácii poznatkov a vo vytváraní nástrojov na čo najlepšie využitie poznania vrátane konzultačnej a poradenskej činnosti.

Na seminári knižniční pracovníci porovnali podmienky práce knižníc u nás a v zahraničí, sformulovali niektoré odlišnosti a špecifickosť práce slovenských knižníc a ich významnejšie úlohy. Konkrétne odborné problémy aplikácie poznatkov v našich podmienkach sa na seminári zoskupili do týchto okruhov:

- poslanie knižníc v informačnej spoločnosti,
- digitalizácia a štandardizácia,
- využívanie Internetu,
- marketing,
- referenčné služby,
- automatizované integrované knižničné systémy,
- európska spolupráca.

A. Porovnanie práce knižníc

Odlíšnosti medzi knižnicami vo vyspelých krajinách a slovenskými knižnicami sa najvýraznejšie prejavujú v celkovom prístupe zriaďovateľa k významu knižníc pre spoločnosť.

1. Z hľadiska podmienok a východísk práce

- Zahraničné knižnice majú lepšie podmienky na činnosť zo strany zriaďovateľov (priestory, vybavenie, ľudské zdroje).

- Vo väčšine krajín sú knižnice podporené kvalitným knihovníckym zákonodarstvom.

- Knižnice vyspelých krajín sa zapájajú do národnej a globálnej informačnej infraštruktúry a majú podporu štátu v premyslenej informačnej politike.

2. Z hľadiska štýlu práce

- Oproti slovenským knižniciam je v knižniciach vyspelých krajín výraznejšia orientácia na používateľa, referenčné služby a konzultácie.

- V zahraničných knižniciach sú tesnejšie prepojené oblasti budovania fondov a samotných knižničných služieb, budovanie fondov sa chápe ako služba používateľovi.

3. Z hľadiska postavenia pracovníkov

- Postavenie odborných knižničných pracovníkov je v zahraničných knižniciach výrazne odlišné od našej situácie v pozitívnejšom obraze na verejnosti, profesionálnom povedomí aj finančnom ohodnotení.

- Výrazným aspektom knižničnej práce vo vyspelom zahraničí je bohatá spolková činnosť.

4. Z hľadiska propagácie a riadenia

- Zahraničné knižnice úzko spolupracujú s masmédiami a cieľavedome propagujú svoju prácu smerom k verejnosti a smerom k riadiacim orgánom.

- Všeobecne sa uznáva potreba marketingovej koncepcie knižnice a strategického riadenia.

B. Špecifickosť práce slovenských knižníc

1. Z hľadiska podmienok práce

- Okrem stavu spoločenskej transformácie a ekonomických podmienok ovplyvňuje prácu knižníc na Slovensku stav knižničnej legislatívy, postavenie SNK v rámci MS, situácia v regiónoch, širší kultúrny kontext, vzťahy a propagácia, stupeň rozvoja povedomia demokratickej spoločnosti, stupeň reakcie na nové podmienky informačnej spoločnosti, spoločenské ocenenie poznatkov a informácií a sociálnej úlohy knižníc.

2. Z hľadiska odbornej činnosti

- Niektoré výrazné črty práce knižníc na Slovensku sú dané stupňom profesionálneho povedomia a asertivity knižničných pracovníkov, stupňom uplatňovania medzinárodných štandardizačných nástrojov pri tvorbe informačných zdrojov (katalogizačné pravidlá,

medzinárodné bibliografické formáty) a poskytovani moderných knižničných služieb, rozvínutosťou marketingu a manažmentu, úrovňou rozvoja manažmentu informačných systémov a informačných zdrojov, úrovňou rozvoja referenčných služieb, úrovňou a problémami automatizácie a budovania online katalógov.

C. Niektoré úlohy

1. Z hľadiska poslania knižníc a vzťahov s verejnosťou

- Knižnice na Slovensku si v ťažkej ekonomickej situácii aktívne hľadajú podporu verejnosti, propagujú svoju prácu a snažia sa rozširovať spektrum služieb a kultúrnych aktivít v styku s používateľmi, autormi, vydavateľmi, producentmi elektronických informácií a ostatnými sprostredkovateľmi informačných zdrojov pri vytváraní informačnej spoločnosti.

- Popri reakcii na požiadavky informačného trhu vo svojej činnosti realizujú svoje poslanie pri demokratickom prístupe k informačným zdrojom pre všetky spoločenské skupiny, praktickom uplatnení poznania, ochrane intelektuálnych hodnôt a podpore rozvoja osobnosti človeka.

- Zásadnými úlohami práce knižníc je ich otvorenosť v zmysle sociálnom, profesionálnom aj globálnom a kooperatívnom na všetkých úrovniach. Celosvetová tendencia kladie dôraz na vznik zdrojov na lokálnej a regionálnej úrovni a ich postupné spájania do národnej a medzinárodnej, ba až globálnej úrovne.

2. Z hľadiska verejných knižníc

- Okresné knižnice sú pripravené plniť úlohu informačných centier regiónov, kultúrnych centier, centier voľného času a rozvoja osobnosti človeka v záujme všeobecnej dostupnosti informácií. Popri tom sa snažia zlepšiť vzájomnú prepojiteľnosť okresných knižníc s ostatnými typmi knižníc pri vytváraní národnej informačnej infraštruktúry s vkladom do medzinárodnej spolupráce a celosvetovej globálnej knižnice.

3. Z hľadiska výchovy a vzdelávania

- Informatická gramotnosť vrátane počítačovej gramotnosti a jazykových znalostí predstavuje iba základňu pre profesionálov v knižničnej a informačnej oblasti. Vzdelávanie bude potrebné zamerať na rozvoj moderných manažérskych, navigačných, interpretačných, analytických a syntetických, hodnotiacich, poradenských (konzultačných), marketingových a pedagogických kompetencií.

Na základe porovnania podmienok slovenských knižníc a knižníc vo vyspelých krajinách účastníci seminára AZaS podporujú koncepciu otvorenej knižnice v zmysle humanistickom, inštitucionálnom, profesionálnom, sociálnom, technologickom, informačnom a multimediálnom, kreatívnom a kooperatívnom až po účasť knižníc v informačnej spoločnosti s vkladom slovenských knižníc do globálnej informačnej infraštruktúry.

Jubilejná konferencia IATUL

Ing. Ján Kurák, Mgr. Vlasta Cikatricisová
Slovenská technická knižnica - Centrum VTI SR Bratislava

Aké možnosti majú dnes technické univerzitné knižnice, keď musia čeliť útokú tvrdých úsporných opatrení pri súčasnom enormnom raste počtu informačných prameňov?

To bola ústredná téma jubilejnej konferencie IATUL - Medzinárodnej asociácie knižnic technických univerzít, ktorá sa konala v prvom júnovom týždni v Holandsku na University of Twente pod názvom "Manažment zdrojov". Na konferencii sa zúčastnilo asi 80 účastníkov z 20 krajín sveta.

Konferencia bola zameraná v jedenástich prednáškových blokoch najmä na manažment informácií, informačné stratégie, prístup k informáciám, možnosti Internetu, manažment finančných a ľudských zdrojov, vzťahy knižnic a výpočtových stredísk.

V úvodnom príhovore prezident IATUL pán Gerard van Marle zdôraznil skutočnosť, že knižnice sú významným dodávateľom poznatkov pre vedcov a je takmer nemožné si predstaviť výskum či modernú univerzitu bez knižnice. Preto IATUL už 40 rokov združuje vybrané technické univerzitné knižnice a v súčasnosti má 200 členov z celého sveta. Vďaka tomuto nevelkému počtu sa jednotliví členovia väčšinou navzájom osobne poznajú, čo je veľmi užitočné pre úzku spoluprácu. Vyslovil presvedčenie, že hlavným cieľom konferencií a seminárov IATUL je vzájomná výmena skúseností, vývojových zámerov a trendov, pričom súčasný trend je jednoznačný - robiť viac s menšími zdrojmi.

Úroveň konferencie bola mimoriadne hodnotná, poskytla komplexný pohľad na problematiku, ktorá v súčasnom období najviac trápi vedúcich pracovníkov knižnic - ako nielen zachovať, ale dokonca rozšíriť prevádzku a služby knižnice pri sústavne nedostačujúcich zdrojoch na ich zabezpečenie.

K veľmi zaujímavým patrila prednáška Jay K. Luckera (Massachusetts Institute of Technology Libraries, USA), ktorý súčasnú situáciu knižnic nazval sice kritikou, ale zároveň zdôraznil, že sú v nej možnosti aj výzva.

Možnosti vidí vo využití ohromnej sily technológie elektronického uchovávaní informácií a vysokovýkonných telekomunikácií pre totálnu rekonštrukciu postupov, ktorými knižnice získavajú a sprístupňujú informácie.

Výzva je urobiť to v ovzduší znižujúcich sa príjmov a stiesnených rozpočtov - knižnice presúvajú veľké časti svojich rozpočtov z položiek na získavanie, spracovanie a uchovávanie tlačených informácií na položky zabezpečujúce prístup k informáciám a ich poskytovanie konečným používateľom. Najvypuklejším problémom, ktorému čelia riaditelia knižnic, je nevyhnutnosť pridelovať a prerozdeľovať nedostatočné zdroje. To sa musí často robiť za situácie, keď skúsenosti s novým elektronickým svetom sú veľmi obmedzené a informácie o blízkej budúcnosti minimálne. Jediná vec, ktorá zostáva konštantnou, je permanentná zmena a potreba robiť rýchle rozhodnutia.

Vladimír Borovansky (University Libraries Arizona State University, USA) poukázal na znižujúce sa percento univerzitného rozpočtu pridelovaného knižniciam v USA za posledných 15 rokov a na zároveň rastúce ceny knižničných materiálov, najmä periodík.

Poukázal tiež na vzrastajúcu úlohu elektronického publikovania a na skutočnosť, že publikovanie ovplyvní prax budovania fondov. Vyslovil však presvedčenie, že kniha alebo časopis, ako ich poznáme teraz, nezaniknú.

David Bradbury (British Library, Veľká Británia) vo svojej prednáške vyslovil veľa otázok týkajúcich sa manažmentu zdrojov. Najväčšiu položku v rozpočte každej knižnice tvorí nákup periodík. Môžu si knižnice dovoliť platiť stále väčšie predplatné? Budú mať vydavatelia záujem o to, aby knižnice plnili funkciu ich agentov pokiaľ ide o distribúciu elektronických publikácií? Budú výskumníci ochotní navštevovať knižnice? Chcú vôbec univerzity podporovať knižnice?

Niektorí futuroológovia predpokladajú, že elektronické dodávanie dokumentov nahradí publikovanie už počas niekoľkých rokov a že komunikácia sa bude uskutočňovať bez vydavateľov, bez knižníc, priamo medzi autormi a čitateľmi. Je to realistické?

V prednáške priblížil argumenty tých, ktorí preferujú budovanie fondov, ako aj tých, ktorí preferujú prístup k informáciám, pričom uviedol kladné stránky oboch prístupov v súčasnom rýchlo sa meniacom technologickom prostredí. Majú veľké fondy budúcnosť? Môžu sa knižnice spoľahnúť na diaľkové dodávanie dokumentov z iných zdrojov? Kto bude poskytovať dokumenty - vydavatelia, knižnice, autori, služby dodávania dokumentov, alebo bude nejaká nová forma organizácie?

Aké sú hlavné problémy, ktorým musíme čeliť? Ako rýchlo prejdú vydavatelia na elektronické publikovanie? Budú pokračovať v publikovaní v tlačenej podobe? Aký vplyv to bude mať na ceny? Môže byť elektronické dodávanie dokumentov uspokojivou alternatívou k voľnému prístupu k dokumentom v knižnici? Môžeme uvažovať o hybridnom systéme, v ktorom všetci "hráči" - autori, vydavatelia, univerzity, knižnice, výpočtové strediská a čitatelia - budú šťastní? Alebo niečo zanikne, a ak áno, budú to vydavatelia, knižnice, alebo elektronické dodávanie dokumentov?

Autor uviedol podstatne viac otázok ako odpovedí, ale je nutné tieto otázky si klást a hľadať na ne odpovede, diskutovať o budúcnosti.

Arnoud de Kemp (Springer-Verlag GmbH and Co. KG, Nemecko) priblížil svet elektronických publikácií, informácií a komunikácií, ktorý sa síce rýchle vynoril, ale ktorému stále chýba konzistencia. Staré dobré cnosti, napr. pôvodnosť, autenticnosť a integrita, by mohli zaniknúť, ale kontrola kvality v zmysle manažmentu informačných zdrojov ešte stále nie je možná.

Egbert D. Gerryts (University of Pretoria, Juhoafrická republika) nadviazal na svoje prednášky na seminároch IATUL v Turku a v Sheffielde. V roku 1990 v Turku sa dôraz kládol na vývoj organizácie - vývoj tradičnej univerzitnej knižnice smerom k akademickým informačným službám. V Sheffielde už sústredil pozornosť na prechod od organizačného vývoja k organizačnej transformácii - marketingovo orientovaná organizačná štruktúra. V terajšej prednáške sa sústreďil na podmienky úspešnej transformácie - jej predpokladmi sú akceptovanie a internacionalizácia tejto predstavy a hodnotového systému členmi manažmentu organizácie, pričom transformácia si vyžaduje dobre definované predpokladané budúce postavenie univerzitnej knižnice.

Veľký záujem účastníkov vzbudili aj prednášky zamerané na možnosti elektronického publikovania.

Don Schauder (Royal Melbourne Institute of Technology, Austrália) sa zameril na problematiku publikovania na CD-ROM a v Internete. Publikovanie na CD-ROM považuje za prechodný fenomén, zatiaľ čo prostredníctvom Internetu za široko akceptovateľný spôsob, za cestu budúcnosti. Tieto svoje tvrdenia prezentoval vo svetle skúseností projektov INFORMIT a VICNET.

Gobnait O'Riordan (University of Limerick, Írsko) opísala metodológiu a obsah dvoch projektov elektronického publikovania, ktoré sa v súčasnosti vyvíjajú na univerzite. Prvý je ULIX (University of Limerick Information Exchange) - výmenný informačný mechanizmus, ako prostriedok na prístup univerzity k dokumentom a informáciám na celom svete a v rámci univerzity, ako aj možnosť pre univerzitu publikovať v celosvetovom meradle. Druhým je EDUCATE, projekt sponzorovaný EÚ - výučbový program zaoberajúci sa informačnými zdrojmi vo fyzike.

Bill Bartenbach (Engineering Information Inc., USA) sa zaoberal otázkou organizácie technických zdrojov na Internete. Niektorí ho opisujú ako informačnú džungľu, v ktorej je ťažké a časovo náročné nájsť príslušné informácie efektívnym spôsobom.

Charles Townley (Library New Mexico State University, USA) sa venoval elektronickej pošte, ktorá prináša zásadné zmeny v realizácii úloh organizácie, pretože konštituuje nové médium komunikácie. Jej efektívne využívanie je dôležité pre organizačné postupy. Obzvlášť to platí pre univerzitné knižnice, pretože knihovníci prijali e-mail ako spôsob na zodpovedanie referenčných otázok a inú komunikáciu s používateľmi a kolegami. Vo svojej prednáške prezentoval výsledky empirickej štúdie využívania e-mail medzi 93 zamestnancami New Mexico State University Library, rok po zavedení elektronickej pošty. Výsledky ukázali, že elektronická pošta zlepšuje komunikáciu a produktivitu.

Časť prednášok bola venovaná problematike vzťahu knižníc a výpočtových stredísk.

Tuija Sonkkila (Library Helsinki University of Technology, Fínsko) poukázala na skutočnosť, že výpočtové strediská tradične udržiavali lokálne sieťové infraštruktúry, poskytujúc strojový čas a možnosti pre univerzitnú komunitu. Rýchla expanzia elektronických služieb však zásadne mení túto ich úlohu, čo dokumentovala na množstve kooperačných aktivít medzi knižnicou a výpočtovým strediskom Helsinki University of Technology.

David Ben-Chaim (Elyachar Central Library, Izrael) priblížil paralelný vývoj výpočtových stredísk a integrovaných online knižničných systémov. Vznik integrovaných systémov znižuje potrebu centrálného výpočtového strediska, pričom vzťahy medzi nimi sú veľmi rôzne a líšia sa od prípadu k prípadu. Zatiaľ čo knižnica plní tie isté úlohy ako v minulosti (hoci médium sa zmenilo), úloha výpočtového strediska sa zmenila úplne, a to v dôsledku nasadenia osobných počítačov, lokálnych počítačových sietí a celosvetového Internetu.

Joanne Lerud (Artur Lakes Library, Colorado School of Mines, USA) svoju prednášku nazvala "Koopерácia, súťaž alebo jednotné úlohy"? Na príklade ich knižnice a výpočtového strediska podrobne rozobrala ich vzťahy od roku 1984 po súčasnosť, kedy knižnica získala technologický grant na zlepšenie referenčných a informačných služieb. Získané zdroje sa využili na vybudovanie infraštruktúry nevyhnutnej pre knihovníkov a knižničných používateľov, a to pre umiestnenie a efektívne využívanie širokého rozsahu informačných zdrojov.

Päivi Kytömäki (University of Oulu, Fínsko) sa zaoberala rovnakou témou. Knižnice a výpočtové strediská slúžili tomu istému účelu - uchovávaníu, vyhľadávaniu a poskytovaníu informácií, pričom deliacou čiarou medzi nimi bola forma, v ktorej sa informácie nachádzali. V súčasnosti táto deliaca čiara zaniká. Zmenenú situáciu zobrali do úvahy vo Fínsku prevažne kombinovaním knižníc a výpočtových stredísk na strategické účely. Väčšina univerzít vo Fínsku zriadila skupiny informačného manažmentu, zodpovedné za strategické plánovanie všetkých dátových a informačných služieb.

Kooperácia a koordinácia činnosti knižníc bola témou viacerých prednášok.

Michael Hannon (University of Sheffield, Veľká Británia) priblížil dve významné a jedinečné iniciatívy vyvinuté Sheffield University Library v rokoch 1994 a 1995 s dvoma hlavnými národnými knižnicami, v rámci ktorých sa vyvinuli špeciálne kooperačné iniciatívy v takých oblastiach ako výmena skúseností medzi knižničnými pracovníkmi, výučba na diaľku a poskytovanie dokumentov a služieb vzdialeným používateľom, výskum a vývoj, projekty knižničných a informačných štúdií, výmena materiálov, technická kooperácia atď. Ide o dohody s British Library (júl 1994) a Russian State Library (február 1995).

Tove Persson (Lund University Library, Švédsko) zdôraznila význam koordinácie knižníc, a to na príklade už desať rokov fungujúceho systému združených knižníc, ktoré vytvorilo šesť švédskych vedeckých knižníc, pričom jednej z nich pripadla úloha národného centra.

Ingar Lomheim (Technical University of Norway) vo svojej krátkej prezentácii priblížil rozhodnutie vedenia univerzity v Trondheime z decembra 1993, účelom ktorého bolo spojiť štyri knižnice do jednej organizácie - išlo o knižnice The College of Art and Science, The Museum of Natural History and Archeology, The College of Medicine a The Norwegian Institute of Technology. Nakoľko išlo o veľmi rozdielne knižnice, služby sa poskytovali rôznym používateľom, s rôznymi potrebami, kooperácia bola len veľmi obmedzená. Z toho dôvodu bola zriadená osobitná skupina, úlohou ktorej je vypracovať návrh na budúcu knižničnú organizáciu.

Manažment zdrojov - to je aj manažment ľudských zdrojov.

Hlavné zásady riadenia ľudských zdrojov v Imperial College opisala Suzanne Enright (Imperial College of Sciences, Technology and Medicine, Veľká Británia), Alasdair Paterson (Main Library University of Exeter, Veľká Británia) zas poukázal na rôzne trendy v pracovných vzťahoch medzi akademickými službami - najmä knižnicami a výpočtovými strediskami - na britských univerzitách. Ide o "konvergenciu" vychádzajúcu z plánovanej, strategicky opodstatnenej unifikácie s jedným riaditeľom s cieľom šetrenia nákladov a "koexistenciu" zmietajúcu sa medzi vývojom kooperácie s uznaním rôznorodých funkcií knižnice a výpočtového strediska a zhoršovaním situácie vzájomnou nedôverou.

Súčasťou konferencie bolo aj valné zhromaždenie IATUL, na ktorom sa okrem iného schválil aj plán budúcich konferencií: roku 1996 sa bude konať v Californii (24.-28. 6. 1996) na University of California, Irvine, tematicky bude konferencia zameraná na siete a sieťovanie knižníc, digitálne knižnice, multimédiá, sieťové technológie, interaktívne vzdelávanie, nové komunikačné siete, siete knižníc, univerzít a komerčného sektora a iné.

85. zasadanie nemeckých knihovníkov v Göttingene

PhDr. Helena Veľasová, Mgr. Augusta Lovásová

Hlavným organizátorom stretnutia knihovníkov v Göttingene v čase od 6.-10. júna 1995 boli všetky štyri nemecké zväzy knihovníkov združené v rámci Spolkového združenia nemeckých knihovníckych zväzov (Bundesvereinigung Deutscher Bibliotheksverbände). Nosnou témou boli výsostne aktuálne otázky týkajúce sa uplatňovania elektronických médií a nových foriem organizácie prác v knižniciach. Hlavný program pozostával z asi 50 prednášok rozdelených do 21 tematických okruhov (napr. informačné diaľnice, INTERNET, vecná katalogizácia na báze elektronického spracovávanía dát, európska kooperácia, nové formy riadenia atď.), pracovných zasadaní nemeckých zväzov, zasadaní jednotlivých komisií, ako aj z atraktívnych prezentácií firiem, ktoré môžu poskytnúť svoje služby knižniciam (vystavovatelia prezentovali vydateľskú produkciu: knihy, CD, zvukové kazety, videokazety, nábytok pre knižnice, zariadenia pre knihárske práce, knižničné automatizované informačné systémy a pod.). Záujem o účasť na tejto akcii bol obrovský - okrem asi 3000 domácich pracovníkov z knižníc sa na akcii zúčastnilo okolo 60 zahraničných hostí z celého sveta.

Niekedy bolo skutočne problematické rozhodnúť sa, na ktorú prednášku ísť, pretože mnohé sa konali paralelne a všetky boli veľmi zaujímavé. Zaujímali nás predovšetkým tematické okruhy z oblasti sietí, katalogizácie, moderných stavieb knižničných budov i nových metód riadenia knižníc. V tomto článku by sme vám chceli priblížiť aspoň niektoré základné informácie, ktoré sme získali prostredníctvom prednášok.

Knižničná politika chápaná v európskej súvislosti by mala byť zameraná na rozvoj technickej informačnej infraštruktúry, pričom dôležitú úlohu zohráva prepojenie v sieťach. Na takomto základe môžu knižnice budovať a rozvíjať svoje služby. Pri aplikácii siete sa sleduje rýchlosť prenosu informácií, prístup do siete, poplatky za sprístupnenie a využívanie siete. Vychádzajúc z technickej infraštruktúry sa spektrum knižničných služieb opisuje tak, ako ich požaduje 3. a 4. rámcový program Telematic Európskej únie. Dôraz sa kladie najmä na úlohy národných a univerzitných knižníc. Národné knižnice by sa mali zamerať na archivovanie, prístup a bibliografickú kontrolu elektronických publikácií, vytvoriť modely pre kooperatívne národné bibliografické služby v Európe, mali by byť uzlom v distribuovanej počítačovej sieti. Univerzitné knižnice by mali uľahčiť vyhľadávanie v OPAC-u, sprístupňovať plné texty pri elektronických publikáciách, mali by vytvárať podmienky na prepojenie medzi vyhľadávaním, objednávaním a dodaním dokumentov, mali by sa podieľať na vytváraní pilotných projektov pre plánovanie a postupnú realizáciu virtuálnej knižnice. Profesionálne požiadavky sa menia. Výučba a ďalšie vzdelávanie musia pružne reagovať na meniace sa podmienky a zabezpečiť kvalifikáciu knihovníkov pre spomenuté oblasti služieb.

Význam vedeckých informácií pre oblasť vedy, techniky a spoločnosti je nepopierateľný. Hľadajú sa možnosti, aby bol zabezpečený pohodlný prístup k nim, aby sa dala vyhotoviť čo najrelevantnejšia a najrýchlejšia rešerš, aby bolo jednoduché si objednať vyhľadané informačné materiály, aby sa čo najskôr dostali na stôl používateľa a podľa

možnosti za čo najnižšiu cenu. Problémy, pred ktorými dnes vedecké knižnice stoja, ak by chceli takéto služby poskytovať, sú: narastajúce ceny za časopisy a reálne klesajúci rozpočet na nákup literatúry. Preto sa čoraz častejšie objavujú snahy o delbu prác medzi knižnicami, rozrástla sa medziknižničná výpožičná služba. Negatívnu stránkou je však pomalosť a vysoké náklady, a práve preto pracujú teraz v Nemecku na projekte SUBITO. SUBITO by mala byť novou službou knižnic, ktorá by nahradila klasickú medziknižničnú výpožičnú službu, ktorá dnes už nevyhovuje (ročne je 2,5 mil. požiadaviek, pričom používatelia potom prejavia záujem iba o 1 mil. z týchto dôvodov: našli si iný zdroj, požiadavka sa stala neaktuálna, nakoľko je dodacia lehota asi 18 dní). Používateľom by sa mal umožniť rýchly prístup k informáciám, aj takým, ktoré knižnica nemá vo vlastnom fonde. Projekt SUBITO je zameraný na vytváranie online systému na objednanie a dodanie informačných materiálov (rýchlosť dodania 24-48 hodín). Prístup bude umožnený cez lokálny knižničný systém alebo hosťiteľský systém. Objednávky budú platené služby - platí ten, kto objednáva, zisk má knižnica, ktorá dokument poskytne, a takto získané finančné prostriedky by sa mali použiť na nákup fondov. Prístup do systému by mal mať každý záujemca. Používateľ musí do stanoveného termínu dostať žiadanú informáciu rôznymi dostupnými spôsobmi, alebo musí byť informovaný o negatívnom výsledku.

Ďalším zaujímavým projektom je projekt EDIL (Electronic Document Interchange between Libraries). Ide o projekt prepojenia báz dát titulov časopisov z Nemecka, Holandska, Anglicka a Francúzska. Zúčastnené krajiny majú rôzne hardwarové vybavenie a používajú aj rôzny software. Napriek tomu môžu komunikovať pomocou vytvoreného konvertora, ktorý umožňuje konvertovať údaje do príslušného interného formátu.

Na území Nemecka sa teraz odskúšava ďalší projekt EDI, ktorý sa dá využiť v knižniciach v akvizícii. Realizácia elektronickej výmeny údajov (EDI-Electronic Data Interchange) medzi knižnicami a knižným obchodom bolo úlohou projektu EDILIBE (Electronic Data Interchange for Libraries and Booksellers in Europe), ktorý podporuje Komisia EÚ. Pomocou nej sa dostane obchodný styk na kvalitatívne vyššiu úroveň. Získavať sa budú dať informácie o príprave nových vydání, ako aj ponuky z antikvariátov, budú sa môcť robiť objednávky aj na základe iných zdrojov, oznamovať oneskorenie dodávok a vyhotovovať faktúry. Najviac práce pri zavádzaní EDI si vyžiada zdokonalenie softwaru.

Z oblasti katalogizácie sa venujú v Nemecku spracovaniu strojom čitateľných dokumentov, pre ktoré tu zatiaľ neboli vytvorené pravidlá. O tomto probléme začali uvažovať v júni 1994. V podstate sa opierajú o International Standard Bibliographic Description for Computer Files (ISBD CF). Ide o bibliografický popis počítačových programov a počítačových súborov na nosičoch dát alebo sprístupnených diaľkovým prenosom.

Pretože štruktúra ISBD CF je veľmi podobná štruktúre ISBD pre neknížne dokumenty, navrhlo sa integrovať pravidlá pre katalogizáciu strojom čitateľných dokumentov do pravidiel katalogizácie (RAK) a tieto rozšíriť o mennú katalogizáciu neknížnych dokumentov.

Knižničné online katalógy ponúkajú oproti klasickým lístkovým katalógom oveľa väčšie možnosti vyhľadávania, ale vlastne predstavujú iba inou formou - na obrazovke - zobrazené lístkové katalogizačné záznamy. Odznela tu pochybovačná otázka - môžu takéto katalógy dostatočne poslužiť informačnej spoločnosti v blízkej budúcnosti? Dnes už existujú hypertextové katalógy (HT OPAC), ktoré môžu byť nástrojom, ciele a usporia-

dane sprístupňujúcim konečnému používateľovi i knihovníkovi elektronickou formou dodávané informácie z oblasti celého sveta. Pomaly prestávajú existovať tradičné knižnice, ktoré sa zameriavali iba na sústreďovanie primárnych dokumentov. Prechod na novú formu katalógu, ktorý už vlastne ani nie je katalógom v pravom zmysle slova, ale nástrojom na vyhľadávanie dokumentov, sa buduje na základe popisného jazyka dokumentu (a tým sa stáva takmer nezávislý od akýchkoľvek pravidiel katalogizácie), prostredníctvom ktorého sa dá dostať do akejkoľvek banky údajov. Knižnice poskytovaním takýchto služieb sa plnoprávne integrujú do okruhu poskytovateľov informácií, do informačnej spoločnosti.

Jednou z prednáškových tém bola aj moderná výstavba knižníc, demonštrovaná na príklade novostavby knižnice Die Deutsche Bibliothek vo Frankfurte nad Mohanom, s celkovou plochou pozemku 19 000 m.

Knižnica pozostáva z viacerých komplexov budov, v ktorých sú umiestnené kancelárie, čítárne a študovne, konferenčné miestnosti. Sklad sa nachádza v troch podzemných poschodiach a zaberá celkovú plochu 30 000 m. 4-5 poschodové budovy majú okná nasmerované do vnútra areálu, vonkajšie obvody knižnice, ktoré hraničia s rušnou magistrálou, majú iba minimum okien na horných poschodiach. Na stavbu sa použili štyri základné materiály: betón, oceľ, sklo a drevo. Pracoviská zamestnancov knižnice, čítárne aj študovne sú orientované do tichej záhrady a dostatočne osvetlené denným svetlom. Upustilo sa od veľkoplošných kancelárií a namiesto toho sú tu väčšinou miestnosti pre dvoch pracovníkov. Veľkoryso sa zariaďovali kancelárie, umiestnenie a dizajn nábytku zodpovedá najmodernejším požiadavkám podľa typu jednotlivých pracovných činností (pracoviská s PC, bežné kancelárske práce - čítanie, písanie, jemné motorické práce a iné špecifické knihovnícke práce - triedenie, stohovanie a pod.). Z tohto dôvodu sa zaoberali veľkorozmerové pracovné stoly (240 x 90 cm), ktoré sa dajú rozčleniť a nastaviť na dve rôzne výšky. Do stien chodby a kancelárií sú nainštalované vodiace lišty, do ktorých sa dajú bez problémov namontovať rôzne poličky, závesné skrinky a pod. Podľa rovnakých kritérií sa postupovalo aj pri interiérovom vybavení verejných priestorov (študovní, výstavných a ďalších funkčných priestorov).

Cieľom vnútorného zariadenia a vnútornej architektúry bolo vytvorenie čo najväčšej harmónie s celkovou architektúrou budov.

Okrem výhľadov do budúcnosti, na najmä uplatňovaním moderných elektronických médií sa knihovníci zaoberali i "prízemnejšími" problémami - problémami prevádzkovania knižníc v dnešných podmienkach.

Verejná správa je v súčasnej situácii pod tlakom zo všetkých strán - nedostatočné finančné prostriedky, narastajúce úlohy a silnejúca kritika jej nepružnosti (aj z vlastných radov) ju nútia začať myslieť po novom. Do života sa dostávajú nové pojmy ako "rozpočtovanie", "decentrálna zodpovednosť za zdroje", "samospráva", "nový riadiaci model", ktoré vyjadrujú pokusy o to, ako sflexibilniť a zefektívniť správu. Do projektu reformy sa zapojilo 25 knižníc v mestách, ktoré majú viac ako 15 000 obyvateľov. Základnou črtou reformy je hospodárenie na vlastnú zodpovednosť. Druh a rozsah úsporných opatrení sú značne rozdielne. Mení sa aj postavenie knihovníka v riadiacej funkcii - okrem odborných vedomostí musí si svoj obzor rozšíriť a stáva sa právnikom, stavbárom, ekonómom. Knižnice stoja pred úlohou definovať svoje výkony vo forme "produktov" a tieto produkty deliť podľa druhu, "vyprodukovaného" množstva a kvality. Ak nie je dosť finančných prostriedkov,

nemôžu sa obsadzovať voľné miesta (napr. po materskej dovolenke, odchode pracovníka do dôchodku), ale prepustiť pracovníka nemožno. Musia vynakladať finančné prostriedky za energiu, za údržbu zelene, spoje. Časť prostriedkov ide obci. Veľa otázok je ešte nevyjasnených (napr. za "dobré manažérske rozhodovanie" môžu knižnice od obce dostať financie navyše, nikde však nie je definovaný tento pojem) a nenájde sa takmer nik, kto by vedel dať na konkrétne otázky aj konkrétnu odpoveď. DBI prisľúbila vydať na jeseň tohto roku publikáciu so vzorovými riešeniami, ktoré si budú musieť jednotlivé verejné knižnice aplikovať na svoje podmienky. Riadiť dnes knižnicu je to isté ako riadiť loď na rozbúrenom mori. Teda úspešne riadiť takú organizáciu, akou je verejná knižnica, si vyžaduje stanoviť zásadne premyslené ciele. Ciele, na základe ktorých budú knižnice uznávané a považované za nutnosť a ktoré môžu v súčasných zložitých podmienkach pracovníci knižníc plniť. Úlohy verejných knižníc narastajú a musia sa kvalitne plniť s tým istým počtom pracovníkov, prípadne so zníženým stavom.

7. júna 1995 sa konal v priestoroch Dolnosaskej štátnej a univerzitnej knižnice v Göttingene "okružly stôl". Pozvanie naň prijali zástupcovia z Ukrajiny, Maďarska, Poľska, Česka, Rakúska, Švajčiarska, Južného Tirolska (Taliansko), Francúzska, Dánska, Holandska, Belgicka, Luxemburska a Slovenska, pričom sa ho zúčastnili aj zástupcovia všetkých zväzov z Nemecka. Predsedajúcim bol pán Dr. Ekkerhard Henschke z Lipska. Postupne vyzýval účastníkov, aby poinformovali účastníkov okrúhleho stola o organizovaní knižníc a knihovníkov vo svojich krajinách, o štruktúre zväzov, spolkov, asociácií a pod., o problémoch, ktoré doma riešia, o svojich aktivitách. Z dôvodu časového limitu (necele 2 hodiny) boli najčastejšie diskutovanou témou aktivity a problémy knihovníkov v jednotlivých krajinách. Problémy, ktoré boli spoločné pre všetky krajiny (s výnimkou Švajčiarska), boli problémy finančného charakteru. Veľa krajín má problémy s nedostatočným legislatívnym zabezpečením v oblasti knihovníctva. Takisto sa ako problém prezentovala otázka výchovy, vzdelávania a ďalšieho vzdelávania knihovníkov (najmä v západných krajinách) a priestorové problémy knižníc (najmä vo východných krajinách). Ako zástupcovia Slovenska sme informovali o aktivitách Spolku slovenských knihovníkov a Slovenskej asociácie knižníc a o našich troch najväčších problémových okruhoch: finančných, priestorových a legislatívnych.

Namiesto záveru

Nedá nám, aby sme sa pri tejto príležitosti nevrátili trochu i do histórie. V Göttingene sa už raz konalo zasadanie knihovníkov, a to v roku 1928 (250 účastníkov a pozvaní hostia z Rakúska, Holandska a Švédska). Tematicky bolo zamerané na normalizáciu a racionalizáciu (prerokovali sa napr. otázky uplatňovania a nutnosti využívania MDT). Poklonou pre nemeckých knihovníkov bolo vystúpenie pána Schnackeho z Public Library v New Yorku (určitý čas pôsobil v Pruskej štátnej knižnici), ktorý vyhlásil, že "nemecké knižnice s príliš malými finančnými prostriedkami a malým počtom pracovníkov sú nútené zvládnuť svoju náročnú prácu, a napriek tomu dosahujú pozoruhodné výkony" (zaujímavé - po toľkých rokoch u nás stále aktuálne). Ešte staršieho dáta - z roku 1906 - boli reformné požiadavky knihovníkov (nápadne podobné dnešným), na ktoré slobodný pán von Stein odpovedal

prepúšťaním knihovníkov, dokonca ich vyhostením do Ruska, a aby sa vyhol riešeniu finančných problémov, navrhol ich preradenie do súkromného vlastníctva.

A názory dneška? Knižnice nepotrebujeme, potrebujeme len a len informácie...

Distribúcia publikácií EUR-OP Luxemburg na Slovensku

Mgr. Lubica Halušicová

Slovenská technická knižnica - Centrum VTI SR Bratislava

EUR-OP ako oficiálny úrad pre oficiálne publikácie Európskej únie sídli v Luxemburgu. Svoju činnosť začal roku 1969. Vydáva publikácie jednotlivých orgánov Európskej únie, t. j. Európskeho parlamentu, Rady, Komisie, Súdneho dvora, Finančného dvora, Hospodárskeho a sociálneho výboru, Európskeho centra pre rozvoj odborného vzdelávania, Európskej nadácie pre zlepšenie životných a pracovných podmienok atď.

Vydavateľstvo EUR-OP vydáva svoje publikácie nielen pre členské štáty EÚ, ale svoje cenné, aktuálne informácie poskytuje i pre tie krajiny, ktoré sa usilujú vo všetkých rovinách včleňovať do európskych štruktúr. Preto väčšina jeho knižnej produkcie vychádza spravidla v troch jazykoch - v angličtine, nemčine a francúzštine. Závažné legislatívne dokumenty, ako je Official Journal, sú publikované v jedenástich európskych jazykoch.

EUR-OP vydáva 900 kníh a 60 časopiseckých titulov ročne. Do konca roku 1993 zabezpečovalo distribúciu publikácií na Slovensku Národný informačný stredisko so sídlom v Prahe. Počnúc rokom 1994 má už Luxemburg svojho výhradného zástupcu v uvedenej oblasti i na Slovensku - je ním Slovenská technická knižnica, ktorá už i predtým poskytovala a naďalej poskytuje svoje služby vo svojom Európskom dokumentačnom stredisku (EDIS), ako aj rešerše z báz dát CELEX, TED a iných.

Vychádzajúc z tematického profilu vydavateľstva EUR-OP Luxemburg, radi v našom distribučnom stredisku privítame všetkých tých, ktorých práca súvisí s tvorbou legislatívnych noriem, ktorí sú zodpovední za aproximáciu nášho práva s právom EÚ, ba dokonca i tých, ktorí majú záujem priamo vstupovať do procesu jeho tvorby.

Pre podnikateľov dokážeme zabezpečiť publikácie, ktoré ich dennodenne budú informovať o tendroch, konkurzoch vypísaných štátmi EÚ a GATT vrátane ponúk v rámci podporných programov PHARE, TACIS ap.

Uspokojíme i tých záujemcov, ktorí hľadajú najaktuálnejšie informácie o európskych firmách z hľadiska produkcie, dopytu, zásob, surovín, vývozu, cien, zamestnanosti, kapacít, investícií a odhadov do blízkej budúcnosti.

Ku kľúčovým patrí i publikácie z oblasti sociálnej politiky, životného prostredia a ekonomických otázok. Tematický profil EUR-OP pokrýva všetky dôležité oblasti života, či už z pohľadu legislatívy, vedecko-technických analýz alebo špičkového vypracovaných štatistík. Alebo ak chcete vedieť len celkom prozaické veci, ako napríklad čo sa dnes udialo v Európe, obráťte sa na nás.

Kontakt:

Slovenská technická knižnica - Centrum VTI SR, Nám. slobody 19, 812 23 Bratislava,
Oddelenie distribúcie publikácií EUR-OP Luxemburg, Mgr. Halušicová, č. t. 23 71 03.

EBLIDA informuje

EÚ - COPYRIGHT

● **Elektronický copyright: čas konať**

Copyright je ochranným prostriedkom duševnej práce. Autorom a tvorcom dáva výlučné právo kontroly nad využívaním plodov ich práce, zároveň udržiava rovnováhu medzi záujmami vlastníkov práv na strane jednej a potrebami používateľov ich prác na strane druhej. Bernská konvencia, hlavná medzinárodná dohoda o copyrighte, poskytuje signatárskym štátom priestor pre vytváranie výnimiek z výlučného práva a umožňuje používateľom prístup k prácam na študijné účely.

Legislatíva copyrightu vo Veľkej Británii definuje uchovávanie prác v elektronickej forme ako súkromný akt realizovateľný len vlastníkom práv. Nie je možné používať elektronické kópie bez súhlasu vlastníka copyrightu.

Ostatné štáty majú podobné zákony v oblasti copyrightu. Líšia sa len nepatrne, a to postojom vlády príslušnej krajiny ku copyrightu a dobou platnosti zákona - t. j. či je relatívne nový, alebo nie. Niektoré zákony o copyrighte sú staršieho dáta, nezahŕňajú teda oblasť počítačov, digitálnych informácií a pod. Z tohto dôvodu elektronické uchovávanie a rozširovanie informácií v niektorých krajinách nie je výslovne zakázané.

V medzinárodnej legislatíve je potrebné vyriešiť rozdiely v národných zákonoch jednotlivých krajín a upevniť postavenie digitálneho prostredia, ktoré by sa týmto stalo bezpečnejším pre jednotlivých tvorcov. Zároveň sa zabráni pirátstvu v tejto sfére.

Ďalšie oblasti výskumu zahŕňajú:

- projekt Cited (Copyright in Transmitted Electronic Documents, t. j. Copyright prenesených elektronických dokumentov) ako súčasť programu Európskej komisie Esprit. Zahŕňa teoretické modely riadenia, dozoru a odmeňovania za práce uchovávané v digitálnej forme - digitálne záhlavie s bibliografickými údajmi a informáciami o copyrighte, ktoré sprevádza text a pripomína blokovací systém;

- clearingové systémy na udeľovanie elektronických licencií a copyrightu;

- dohody medzi knihovníkmi a vydavateľmi;

- pilotné schémy elektronického rozširovania dokumentov, ako napr. projekt BLDSC/University of East Anglia.

Copyright nevznikol ako prostriedok na zamedzenie prístupu k informáciám. V budúcnosti však budú mať prístup k informáciám v digitálnej forme len tí, čo si ich zaplatia. Knihovníci a informační pracovníci by preto mali získať výsadné právo elektronického copyrightu, pretože pre to existujú legitímne nekomerčné dôvody. Je potrebné presvedčiť ako vlastníkov práv, tak aj zákonodarcov o oprávnenosti týchto požiadaviek.

Knihovníci v USA tiež vyvíjajú činnosť v tomto smere. Ich pracovný materiál do diskusie sa volá "Veľtrh aplikácií v elektronickom veku" a načrtáva práva právoplatných používateľov v budúcnosti. Z nich sú podnetné napr.:

- čítanie alebo prehliadanie elektronických informácií zdarma,
- uchovávanie materiálov o copyrighte v digitálnom formáte,
- poskytovanie medziknižničných výpožičných služieb elektronicky.

Blížšie informácie: *The Library Association, Ms Sandy Norman, Legal and Parliamentary Information Manager, tel: +44-171-6367443, fax: +44-171-4367218.*

EÚ - KULTÚRA

● **Fórum EP o knihách a čítaní v Štrasburgu úspešné**

Dňa 5. apríla sa v Štrasburgu uskutočnilo Fórum EP o knihách a čítaní na tému "Knihy a informačná spoločnosť". Fóru predsedala členka holandského parlamentu pani Jessica Larive. Účastníci podujatia reprezentovali nasledujúce inštitúcie: Federáciu európskych vydavateľov, Federáciu európskych kníhkupcov a Kongres európskych spisovateľov. Organizáciu EBLIDA zastupoval jej prezident pán R. Shimmon osobne, ktorý objasnil jej štruktúru a ciele.

Bolo zdôraznené, že knižnice predstavujú vzrastajúci trh pre sektor multimédií a sú mimoriadne dôležité pre ľudí, ktorí nemajú ľahký prístup k informáciám. Pán Shimmon hovoril o význame sprístupnenia informácií EÚ verejnosti prostredníctvom verejných knižníc a o myšlienke vytvorenia verejnej informačnej štafetovej siete vo Veľkej Británii, ktorá by sprostredkovala verejnosti informácie o EÚ s tým, že by boli potom ďalej rozširované po celej Európe.

Všeobecná diskusia sa točila okolo 0 % hodnoty DPH na knihy a fixnej ceny kníh. Pani Larive oznámila, že myšlienka 0 % DPH na knihy bola síce Európskym parlamentom schválená, ale jednotlivé národné vlády ju odmietli. Ďalej vyzdvihla nevyhnutnosť užších kontaktov kultúrnej lobby v Európskom parlamente s knižným svetom s cieľom vytvoriť silné komunikačné linky. Nakoniec pani Larive navrhla, aby sa Fórum konalo 4-krát ročne za účasti vybraných hostí prednášajúcich na špecifické témy.

EÚ - TELEMATIKA

● **Telematické pracovné programy dostupné**

Európska komisia, DG XIII, vydala pracovný program z oblasti telematických aplikácií TELEMATICS 1994-1998, ktorý sleduje dva ciele: 1. rozvíjanie konkurencie a súťaživosti vo sfére európskeho priemyslu a efektívnosti verejných služieb a tiež stimulácia vytvárania pracovných príležitostí rozvojom nových telematických systémov a služieb v telematike a telekomunikáciách; 2. podporovanie výskumu na poli spoločnej politiky, ako je obsiahnutá v dohode EÚ. Program obsahuje:

Oblasť A

Telematika vo verejných službách/ Telematika v správe a doprave.

Oblasť B

Telematika vo vedomostiach/ Telematika vo výskume, výchove, vzdelávaní a knižniciach.

Oblasť C

Telematika vo zvyšovaní zamestnanosti a kvality života/ Telematika v mestách a na vidieku, zdravotníctve, v problematike postihnutých a starších ľudí, životnom prostredí a výskume.

Oblasť D

Telematika v oblasti jazykového inžinierstva a informácií.

Pracovný program je dostupný na adrese: *Europea Commission, DG XIII, 200 rue de la Loi (BU29/41) B-1049 Brussels, E-mail: telematics @ dg.cec.be.*

● **Nové servery EÚ na Internete**

EÚ uviedla nový server s názvom "Europa" do siete Internet, ktorý zabezpečuje aktuálne údaje o plánoch, inštitúciách a politike EÚ. Vznikol v spolupráci DG X a výpočtového strediska Komisie. Server "I'm Europe" pracuje systémom online od 1. septembra 1994. Okrem iného ponúka:

- úplné texty kľúčových dokumentov, ako napr. Maastrichtská dohoda a Bange-mannova správa,

- programy EÚ súvisiace s informačným trhom, ako napr. IMPACT.

Okrem toho "Europa" poskytuje aj možnosť prístupu do báz dát Komisie (ISPO, Cordis, Eurobases atď.).

Počíta sa s rýchlym rozširovaním týchto služieb.

Blížšie informácie: *ECHO, P.O. Box 2373, L-1023 Luxembourg, tel: +352-34981200, fax: +352-34981234, E-mail: echo @ echo.lu.*

● **EFILA (European Forum for Implementors of Library Automation - Európske fórum realizátorov automatizácie knižnic)**

16. januára 1995 na svojom prvom stretnutí v Bruseli riešila diskusná skupina EFILA so zámerom:

- podieľať sa na rozvoji a rozširovaní skúseností,

- aplikovať najefektívnejšie pracovné postupy,

- zabezpečovať zosúladenie požiadaviek v oblasti automatizácie knižnic v Európe,

- rozširovať spoluprácu vo sfére knižničných systémov.

Na podujatí sa predstavili 4 v súčasnosti veľmi diskutované projekty:

USEMARCON z Dutch Royal Library - určený pre rozvoj pomocných programových nástrojov schopných konvertovať bibliografické záznamy z 10 rozličných formátov systému MARC, ktorý sa využíva v knižniciach celej Európy.

BORGES z Digital Equipment v Holandsku - zameraný na filtrovanie informácií prostredníctvom Internetu v rámci Európy.

DALI z Fretwell-Downing (Veľká Británia) - s cieľom rozvíjať služby a distribúciu vo sfére multimédií.

DBV-OSI II z DANET (SRN) - ktorý patrí k najstarším projektom.

Bližšie informácie: *Mr Klaus Sondergaard, Danish Standards Association, Baunegaardsvej 73, 2900 Hellerup, Denmark, tel: +45-39770101, fax: +45-39770202.*

● **Program Copernicus**

Copernicus je program zameraný na vedeckú a technickú spoluprácu v krajinách východnej a strednej Európy. Vznikol z iniciatívy Európskeho parlamentu, ktorý naň vyčlenil roku 1991 sumu 55 mil. ECU. Krajiny zahrnuté do Copernicus I (r. 1992-1994) boli: Albánsko, Bulharsko, Česká republika, Estónsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Poľsko, Rumunsko, Slovsko a Slovenská republika. V súčasnosti sa zapájajú aj nové nezávislé štáty.

Copernicus 94 Call pokrýva sektor komunikačnej technológie, telematiky a jazykového inžinierstva. Pôvodne bolo navrhnutých 1647 projektov a 25 nezávislých expertov z nich vybralo 42, napr. sieťový projekt Copernicus 200 nazvaný "ELNET goes EAST". Zámerom je vytvorenie informačnej infraštruktúry a kontaktov na vylepšenie prístupu k informáciám z oblasti hardwaru, softwaru, výskumu a vývoja, interdisciplinárneho výskumu, jazykového inžinierstva a spolupráce medzi vedeckými a priemyselnými organizáciami.

RÓZNE

● **Závery z konferencie G 7 o informačnej spoločnosti**

V dňoch 25.-26. februára sa v Bruseli konala konferencia ministrov G 7 (Spojené štáty, Nemecko, Francúzsko, Veľká Británia a Severné Írsko, Taliansko, Japonsko a Kanada) o informačnej spoločnosti, ktorú organizovala Európska komisia. Konferencia prijala "Závery predsedníctva", ktoré prinášajú opis 11 prijatých pilotných projektov.

Nová revolúcia naša ľudstvo smerom k informačnému veku, a preto jednou z najdôležitejších úloh, ktoré treba v poslednom desaťročí 20. storočia realizovať, je plynulý a efektívny prechod k informačnej spoločnosti. Závery tejto konferencie potvrdzujú, že partneri G 7 zohrajú rozhodujúcu úlohu vo vývoji globálnej informačnej spoločnosti. V tejto súvislosti treba vytvoriť priaznivé medzinárodné prostredie rozvinutím spolupráce v rámci relevantných medzinárodných organizácií, ako sú WTO (World Tourism Organization) a WIPO (World Intellectual Property Organization), ako aj stimulovať súkromné investície a iniciatívy.

Aby sa zabezpečila realizácia spoločnej predstavy o globálnej informačnej spoločnosti, rozhodli sa partneri G 7 založiť svoju spoluprácu na nasledujúcich 8 zásadných princípoch:

- šírenie dynamického súťaženia a konkurencie,
- podporovanie súkromného investovania,
- definovanie prijateľného regulačného rámca,
- umožnenie voľného prístupu k sieťam,
- zabezpečenie univerzálneho prístupu k službám,
- šírenie rovnosti možností,
- rozširovanie rozmanitosti obsahu vrátane kultúrneho a lingvistického,
- chápanie potreby celosvetovej spolupráce so zapojením i menej rozvinutých štátov.

Tieto zásady sa budú aplikovať na globálnu informačnú infraštruktúru prostredníctvom:

- šírenia možností vzájomnej prepáateľnosti a prevádzkovateľnosti,
- rozvíjania globálnych trhov sietí, služieb a aplikácií,
- zaručenia súkromia a bezpečnosti údajov,
- ochrany intelektuálnych vlastníckych práv,
- monitorovania sociálneho dopadu na informačnú spoločnosť.

Informačná spoločnosť by mala slúžiť kultúrnemu obohacovaniu všetkých ľudí a prostredníctvom rozmanitosti obsahu informácií odrážať ich kultúrne a lingvistické odlišnosti. Preto by mal súkromný sektor vyvinúť a vybudovať informačné siete s kapacitou schopnou pojať bohatstvo nielen lokálne vyprodukovaných informácií, ale i tých, ktoré sú produktom iných národov a regiónov.

Ekonomika založená na vedomostiach si vyžaduje nielen väčšiu kreativitu v školách a na univerzitách, ale aj naberanie zručností, schopností a adaptability prostredníctvom celoživotného vzdelávania. Nevyhnutným sa javí i voľný prístup k vzdelávaniu, kombinujúci lokálne i národné kultúry a šírenie porozumenia medzi ľuďmi. Tieto požiadavky by mohli byť splnené zavedením moderných multimediálnych informačných služieb, ktoré by predstavovali doplnok a obohatenie tradičných výchovných a vzdelávacích systémov.

Partneri G 7 sa zaväzujú splniť tieto očakávania takto:

- rozšírením univerzálnych služieb zaručujúcich možnosť účasti pre všetkých,
- skúmaním dôsledkov vyplývajúcich z informačnej spoločnosti na zamestnanosť,
- byť nástrojom kultúrneho obohacovania všetkých ľudí prostredníctvom rozmanitosti obsahu vrátane pôvodných kultúrnych produktov a služieb,
- podporovaním rozvoja súkromného sektora v oblasti informačných sietí a zabezpečením nových služieb súvisiacich s informáciami,
- vyvíjaním adekvátneho úsilia vo výchove a vzdelávaní,
- prehĺbením chápania dôsledkov informačnej spoločnosti na kvalitu života,
- zvýšením verejnej podpory prostredníctvom uvedomelosti a porozumenia,
- povzbudzovaním dialógu v oblasti celosvetovej spolupráce.

Konkurenčné pravidlá by sa mali interpretovať a aplikovať z hľadiska konvergencie nových technológií a služieb, liberalizácie trhu, podporovania vstupov nových členov a narastania globálnej konkurencie. Autority rozhodujúce o pravidlách konkurencie by mali na jednej strane podporovať produktívne formy rozširovania ekonomickej efektívnosti a spokojnosti užívateľov, na strane druhej chrániť pred rizikami antikurenčného správania sa, ako aj zneužitím dominantného postavenia na trhu.

Partneri G 7 sa preto zaväzujú:

- prostredníctvom univerzálnych služieb zabezpečiť verejnosti prístup na príslušné trhy,
- otvoriť trhy umožňujúce rozvoj globálnych systémov,
- zvýšiť úsilie v oblasti vzájomného prepájania sietí a vzájomného prevádzkovania služieb,
- umožniť dodávateľom informácií a služieb voľný prístup k sieťam,
- realizovať čestné a efektívne prideľovanie licencií a frekvencií.

Už spomínané pilotné projekty definujú 11 tematických oblastí medzinárodnej spolupráce, napr.: globálna interoperabilita širokopásmových sietí, zriadenie elektronických knižníc, elektronických múzeí a galérií, manažment prírodných zdrojov a environmentálny manažment.

PROJEKTY

● **Ochrana vlastníctva copyrightu vo výučbe podporovanej počítačom (COPICAT)**

Projekt COPICAT, čiastočne financovaný Európskou komisiou prostredníctvom Programu Esprit, je zameraný na ochranu copyrightu elektronických údajov použitých v balíkoch na výučbu na diaľku. Pri kompilácii takéhoto balíka môžu byť použité akékoľvek druhy materiálov - textové, zvukové, obrazové. Predpokladá sa, že v rámci legislatívy EÚ sa bude vyžadovať harmonizácia v oblasti copyrightu, týkajúca sa elektronických údajov. Digitálny materiál sa nemôže zaznamenávať bez povolenia vlastníka copyrightu tohto materiálu. Projekt je špeciálne zameraný na výučbové účely, skladá sa zo základných elementov jednotlivých textových prameňov a je kombinovaný s inými médiami, čím sa vytvára multimediálny výučbový balík. V rámci sietí môžu balík využívať študenti na rôznych miestach vrátane domáceho prostredia.

Bližšie informácie: *Mr Peter Bennett, MARI Computer Systems Ltd., tel: +44-191-5191991, fax:+44-191-5191990, E-mail: copicat @ mari.co.uk.*

● **Virtuálna knižnica USA**

Americká Kongresová knižnica plánuje ambiciózný projekt, ktorý bude digitalizovať jednak jej najdôležitejšie publikácie, ako aj publikácie verejných a akademických knižníc v USA. Projekt by mal poskytnúť riešenie problémov týkajúcich sa uchovávaní a ochrany fondov a prevencie krádeží. Zároveň by sa knižničné fondy sprístupnili širokej verejnosti. Náklady na konverziu jednej knihy z tlačenej do digitálnej formy sa odhadujú na sumu 2 až 6 amerických dolárov.

● **Európska sieť OPAC - ONE**

ONE (OPAC Network in Europe) je nový projekt, ktorý poskytne užívateľom knižníc nové spôsoby prístupu k OPAC-u a národným katalógom a bude stimulovať a uľahčovať medzinárodnú spoluprácu knižníc v Európe. Práce na projekte ONE, do ktorého je zapojených 15 organizácií z 8 krajín Európy, začala v januári 1995 a bude trvať 30 mesiacov. Celkový rozpočet je 2,4 mil. ECU. Projekt je finančne podporovaný aj Knižničným programom Európskej komisie.

Jeho výsledky budú použité v experimentálnej katalogizačnej prevádzke, ktorej základom sú katalógy účastníckych krajín. Normami, na ktorých je projekt založený, sú protokoly SR/Z39.50 umožňujúce vyhľadávanie veľmi rozdielnych počítačových systémov v rámci sietí. Software v rámci ONE zahŕňa aj problémy rôznych formátov záznamu, ktoré v súčasnosti predstavujú bariéry prístupu k distribuovaným bázam dát.

Bližšie informácie: *Mr Goran Skogmar, The Royal Library, LIBRIS Department, P.O. Box 5039, 102 41 Stockholm, Sweden, tellfax: +46-8-7833930, E-mail: goran.skogmar @ libris.kb.se.*

● **Fínska asociácia knižníc (FLA)**

Fínska asociácia knižníc (The Finnish Library Association) bola založená roku 1910. Združuje 2 200 individuálnych členov, ktorí väčšinou pracujú vo verejných knižniciach. Asociácia je profesionálna organizácia, ale akceptuje aj neknihovníkov. Prezidentom FLA býva politický činiteľ, v súčasnosti je to pani Mirja Ryytänen, členka Európskeho parlamentu. Ostatní členovia výboru sú knihovníci. FLA sa radí medzi členov IFLA a EBLIDA. Jednou z posledných medzinárodných aktivít FLA je vydanie viacjazyčnej publikácie o architektúre fínskych knižníc. FLA sa podieľa na projekte "Internet a knižnice" spolu s ministerstvom školstva. V súčasnosti sa Asociácia zapája do diskusie o úlohe knižníc v informačnej spoločnosti, o rozvoji knižničného a informatického vzdelávania, o imidži a statuse knižničnej práce.

Fínsko ako riedko osídlená krajina s 5 miliónmi obyvateľov má veľmi kooperatívnu knižničnú sieť. Verejné knižnice sú financované štátom a magistrátmi a zároveň slúžia aj ako školské knižnice. Univerzitné a výskumné knižnice tiež financuje štát.

Bližšie informácie: *The Finnish Library Association, Mrs Tuula Haavisto, Secretary General, Kansakoulukatu 10 A 19, 00100 Helsinki, Finland, tel: +358-0-6941858, fax: +358-0-6941859.*

SPRÁVY

● **Copyright: Prebieha diskusia o Zelenej knihe copyrightu v informačnej spoločnosti**

Európska komisia, DG XV, vypracovala Zelenú knihu copyrightu a s ním spojených právnych problémov v informačnej spoločnosti. S prijatím tohto dokumentu počíta Európska komisia koncom júla. Okrem iného tento dokument obsahuje tieto témy:

- problém paralelného importu,
- multimédiá a bázy dát,
- reprodukčné právo (zahŕňa fotokopírovanie a elektronické kopírovanie),
- morálne práva,
- technický manažment intelektuálneho vlastníctva.

Hlavnou ideou Zelenej knihy je harmonizácia legislatívy jednotlivých členských štátov. V júli mala byť Zelená kniha predložená na zváženie Rade ministrov a Európskemu parlamentu.

● **Integračná stratégia pre krajiny strednej a východnej Európy**

Cieľom Bielej knihy, prijatej Európskou komisiou 3. mája, je vyrovnanie úrovne štruktúr strednej a východnej Európy s úrovňou vnútorného trhu EÚ. Pôvodne adresovaná 6 krajinám, signatárom Asociačných dohôd (Poľsko, Maďarsko, Česká republika, Slovenská republika, Bulharsko a Rumunsko), Biela kniha definuje kľúčové legislatívne opatrenia a administratívne a technické zlepšenia a novinky umožňujúce vyrovnanie sa s vnútorným trhom EÚ. Prináša i náčrt technickej spolupráce zo strany EÚ, ktorá by účinne podporila takéto snahy. Európska komisia uvíta zo strany ktoréhokoľvek štátu diskusné

návrhy k programu a zriadi Úrad pre výmenu informácií o technickej pomoci, ktorý bude disponovať bázou dát a vybavovať žiadosti o pomoc, ktoré budú podrobené expertíze zo strany EÚ. Biela kniha sa bude aplikovať i v krajinách, ktoré v súčasnosti rokujú s EÚ o asociačných dohodách: v troch pobaltských štátoch a Slovinsku.

● **Informačná spoločnosť: prvé Fórum s krajinami strednej a východnej Európy**

Fórum informačnej spoločnosti zorganizovalo 23. júna 1995 míting, na ktorom sa stretli ministri a obchodní zástupcovia krajín strednej a východnej Európy s reprezentantmi priemyslu a vedeckej komunity EÚ. Stretnutie položilo základy pre kontinuálny dialóg s 10 krajinami východnej Európy asociovaných v EÚ (Poľsko, Maďarsko, Česká republika, Slovenská republika, Bulharsko, Rumunsko, Estónsko, Litva, Lotyšsko a Slovinsko), čo by malo viesť k aktívnej účasti v novej informačnej revolúcii. Zriadia sa 4 pracovné skupiny so zástupcami krajín východnej Európy, Európskej komisie a priemyslu, činnosť ktorých pokryje oblasť normalizácie, infraštruktúr, výskumu, vývoja a financovania.

Z oblasti výskumu a technologickej činnosti Európska komisia predkladá projekty s cieľom:

- podporovať zapájanie krajín východnej Európy do programov EÚ o informačných technológiách,
- pomáhať krajinám východnej Európy zlepšiť mechanizmy financovania, aby sa zabránilo úniku mozgov, rozvíjať kontakty medzi vedeckými komunitami a priemyslom,
- uľahčiť krajinám východnej Európy ich účasť na medzinárodných projektoch,
- zlepšiť výmenu informácií medzi EÚ a krajinami východnej Európy využívaním nástrojov informačnej spoločnosti (multimediálne banky dát, World Wide Web).

Výber a preklad: *Mgr. Elena Pristašová, Mgr. Daniela Vámošová, Helena Melichová*

Životné jubileum PhDr. Emila Vontorčíka, riaditeľa Univerzitnej knižnice v Bratislave

Ing. Jozef Hajdušek

Jubilantove abrahámoviny sme si nemohli pripomenúť. V období totality to nemal ľahké. Režim nežičil ľuďom, ktorí s jeho ideológiou a formami útlaku nesúhlasili.

Výchrica, i keď nazývaná nežná, zmietla v r. 1989 všemocných držiteľov moci, a preto tých, ktorí boli v nemilosti a mali byť zabudnutí, treba nám verejnosti predstaviť podľa ich postojov a pracovných výsledkov.

PhDr. Emil Vontorčík sa narodil 6. augusta 1935. Pochádza z hornooravskej dediny Vyšná Lipnica, avšak neskôr vyrastal v Rišňovciach takmer pod nitrianskym Zoborom. V Nitre ukončil základnú školu a gymnázium a pokračoval v štúdiu knihovedy a slovenčiny na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Štúdium ukončil v r. 1958.

Počas štúdia nastúpil v r. 1957 pracovať do Novinárskeho študijného ústavu v Bratislave ako knihovník, potom ako redaktor denníka Roľnícke noviny v Bratislave. Redakčná a publicistická práca mu zostala po celý život blízka, i keď v redakcii nezostal.

Roku 1963 sa stal riaditeľom Ústrednej poľnohospodárskej knižnice pri Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Obsahovo sa venoval budovaniu tohto pracoviska ako modernej vedeckej knižnice. Štátnopolitické previerky po r. 1968 zasiahli aj do jeho života. Z funkcie riaditeľa bol odvolaný a nedovolili mu prednášať ani ako externému učiteľovi na katedre knihovedy a vedeckých informácií FF UK v Bratislave.

Na Vysokej škole poľnohospodárskej pracoval naďalej a v r. 1975 až 1980 bol vedúcim kabinetu histórie a propagácie VŠP a v r. 1979-1987 vedúcim OBIS-VTEI v Inštitúte výchovy a vzdelávania Ministerstva poľnohospodárstva a výživy SSR v Nitre.

Počas tohto obdobia sa venoval rozvoju teórie informačnej vedy, keď už predtým v r. 1968 v súbehu MS na teoretické práce z knihovníctva a príbuzných odborov získal prvú cenu. Na základe tohto výskumu mal hlavný referát na prvom, a žiaľ aj poslednom, česko-slovenskom seminári odborníkov o informatike. V týchto rokoch pracoval i na dejinách poľnohospodárskeho, najmä vysokoškolského školstva na Slovensku. Publikoval články a štúdie na rôzne aktuálne témy v Roľníckych novinách, v časopisoch a ročníkoch Agrikultúra, Čitateľ, Knižnice a vedecké informácie a v zborníkoch MS. Do tohto obdobia spadá aj vydanie vysokoškolskej učebnice "Vedecko-technické informácie v Poľnohospodárskom výskume a v školstve" (Príroda 1965).

Patrí k zakladateľom obnoveného Zväzu slovenských knihovníkov a informatikov v r. 1968, kde v prvých rokoch zastával funkciu podpredsedu a predsedu knihovníckej sekcie. Podieľal sa na vzniku časopisu Knižnice a vedecké informácie a v prvých rokoch jeho vydávania bol spoluredaktorom. V spolkovom živote videl možnosti účinne pôsobiť na rozvoj slovenského knihovníctva. Preto záujem oň prejavil aj v r. 1993, keď už ako riaditeľ UK sa podstatne pričínil o vznik Slovenskej asociácie knižníc, ktorej bol podpredsedom.

V r. 1989 sa významne pričínil o záchranu 50 tisíc zväzkov starej literatúry zvezenej z kláštorov a kaštieľov v Nitre a jej odovzdanie MS - Slovenskej národnej knižnici v Martine.

Významným medzníkom v profesionálnej činnosti PhDr. Emila Vontorčika bol 15. apríl 1990, kedy bol na základe výsledkov konkurzu menovaný za riaditeľa Univerzitnej knižnice v Bratislave. V tejto funkcii na základe bohatých odborných skúseností sa v krátkom čase pričínil o *revolučnú premenu obsahovej náplne a modernizáciu* tejto najstaršej a poprednej našej kultúrnej inštitúcie. Moderná výpočtová technika sa využíva v knižnici prostredníctvom CD-ROM technológií, zavádza sa komplexný knižničný automatizovaný systém ALEPH ako súčasť projektu CASLIN.

Popri tomto náročnom projekte treba uviesť činnosti, ktorými *sa knižnica stala najprogressívnejšou* v novoutvorenom a suverénnom štáte. Rozvinula sa predovšetkým výstavná činnosť, z ktorej dlhého radu podujatí treba spomenúť výstavu prohibičných diel, výstavu o živote a diele M. R. Štefánika, básnika Rudolfa Dilonga, kalendárov vydaných na Slovensku v minulých storočiach, výstavu diel bratislavských typografov od r. 1477 až 1918, aktuálnu a zaujímavú výstavu o Juhoafrickej republike a rad ďalších. Pri knižnici bola zriadená stála Výstavná sieň Ľudovíta Štúra.

Vzácné a navštevované sú prednášky našich popredných vedeckých, pedagogických a kultúrnych pracovníkov pri výročiach národných dejateľov a ďalších výročiach zohľadňujúcich literárnohistorickú oblasť. Ich cieľom je približovať verejnosti našu bohatú kultúrnu minulosť.

Univerzitná knižnica v Bratislave je depozitnou knižnicou materiálov OSN (od r. 1947), UNESCO (1960) a od 4. júla 1994 pôsobí pri knižnici Stredisko UNESCO. Stredisko otvoril generálny riaditeľ UNESCO p. Federico Mayer a v jeho sprievode bol riaditeľ sekcie pre oblasť Severnej Ameriky a Európy Horst Gödicke. Takúto reprezentatívnu návštevu UNESCO sme privítali na Slovensku po prvý raz. Hosti prijali naši najvyšší štátni a politickí predstavitelia. UK chystá rozšírenie výpožičnej služby materiálov z oblasti globálnej bezpečnostnej problematiky.

Knižnica rozvíja v rámci skromných finančných možností aj vydavateľskú činnosť. Na vydanie osemzväzkového Katalógu tlači do r. 1918 vo fondoch UK, na Bibliografiu slovenskej histórie do r. 1918, ako aj na prácu J. Kuzmíka: Knižná kultúra v Bratislave od 9. storočia do r. 1948 čaká netrzeplivo naša vedecká, pedagogická a kultúrna verejnosť. Pri príležitosti 50. výročia vzniku OSN vyjde prvý Anglicko-slovenský a slovensko-anglický diplomatický slovník. Knižnica vydáva prírastky materiálov OSN a UNESCO, Bulletin Strediska UNESCO, vydala Slovník anglických skratiek z knihovníctva a informačnej vedy a rad ďalších vzácných publikácií.

Spomenuli sme iba najpozoruhodnejšie výsledky UK v Bratislave pod vedením riaditeľa PhDr. E. Vontorčika. Spolu s kvalifikovanými spolupracovníkmi sa usiluje dosahovať výsledky, aby knižnica bola naďalej klenotnicou duchovných hodnôt a chrámom vzdelania najmä pre našu študujúcu mládež.

Jubilantovi pri príležitosti 3. výročia vyhlásenia zvrchovanosti Slovenska udelil v júli minister kultúry vysoké vyznamenanie ako uctenie si jeho podielu na rozvoji a šírení slovenskej kultúry.

Nášmu jubilantovi srdečne blahoželáme, do budúcich rokov mu prajeme dobré zdravie a tvorivé sily do ďalšej práce a spokojnosť v súkromnom i rodinnom živote.